

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМИ ФІНАНСАМИ

У статті запропоновано розгляд управління фінансами корпорацій через побудову системи взаємопов'язаних елементів, що містить зовнішній та внутрішній блоки, структуру і процеси управління. Така система управління корпоративними фінансами дозволить проаналізувати фінансову діяльність корпорацій та визначити основні чинники, які спричиняють кризові явища в діяльності цих структур; визначити показники їх ефективності.

Ключові слова: фінанси, фінансова система, корпоративні фінанси, система управління корпоративними фінансами, інвестиційна політика.

Забезпечення конкурентоспроможності національної економіки залежить від ефективності функціонування роботи корпоративних структур, що значною мірою зумовлено рівнем корпоративного управління. Воно має надзвичайно важливе значення, оскільки спрямоване на врегулювання взаємовідносин між окремими групами акціонерів та менеджментом товариств, а також кредиторів та є основною передумовою стійкого зростання компаній і отримання ними доступу до ринку як вітчизняних, капіталів, так і іноземних.

Практика функціонування акціонерних товариств (корпорацій) на Україні далека від досконалості, що обумовлюється цілою низкою причин: порівняно нетривалим періодом їхнього існування; нестачами законодавчої бази регулювання їхньої діяльності; не використанням у повному обсязі фінансових інструментів мобілізації засобів, що поширені у світовій практиці.

У практичній сфері об'єктивні процеси, пов'язані з глобалізацією економіки і загостренням конкуренції на товарних і фінансових ринках, викликають необхідність реформування підходів до управління компаніями і пошуку найбільш ефективних практик управління корпоративними фінансами. Останнє стає питанням не просто створення додаткових конкурентних переваг компанії, але і подальшого її існування на ринку.

Проблеми управління корпоративними фінансами досліджували вчені – економісти, такі, як: Бланк І. О. [1], Брейлі Р. [2], Брігхем Е. Ф. [3], Бочаров В. В., Гольцберг М. А., Євтушевський В. А. [6], Задихайло Д. В., Каліна А., Книш М. І., Рязанова Н. С. [4], Суторміна В. М. [7], Терещенко О. О. [8] та інші. У своїх працях вони розглянули базові питання корпоративних відносин, проаналізували їх правові аспекти, з'ясували сутність господарських товариств корпоративного типу і місце серед них акціонерних товариств, специфіку корпоративної власності й управління акціонерним капіталом, особливості державного регулювання корпоративного сектору, функції комісії з цінних паперів та фондового ринку, антимонопольного регулювання, депозитарної системи, управління рухом акцій на первинному та вторинному ринках, особливості діяльності фінансових посередників у корпоративному секторі.

Належне управління корпоративними фінансами не обмежується винятково відносинами між інвесторами та менеджерами, а передбачає також урахування інтересів власників і активне співробітництво із особами, які зацікавлені в діяльності товариства (працівниками, споживачами, кредиторами, державою тощо). Корпоративне управління може бути визначено як зведення правил і принципів, які забезпечують таке управління та контроль над компанією, котрі в найбільшому ступені враховують інтереси акціонерів та інших зацікавлених осіб, разом з працівниками, клієнтами і постачальниками.

Мета статті полягає у розробленні системи управління корпоративними фінансами, що дозволить ефективно управляти фінансами корпорацій, ураховуючи усі структурні елементи та визначити основні чинники, які спричиняють кризові явища в діяльності цих структур; та показники ефективності діяльності корпорацій.

Фінанси корпорацій – більш вузьке поняття порівняно з фінансами підприємств, оскільки воно охоплює тільки частину форм власності та господарських товариств, для яких характерно об'єднання капіталів учасників з метою наступного ведення підприємницької діяльності [6, с. 18].

Фінанси корпорацій виконують дві функції: по-перше, забезпечують формування капіталу, що складається з акціонерного капіталу та фінансових фондів, залучених у борг (пасивів), по-друге, розподіляють капітал або регулюють напрями вкладень (формування активів).

Місце фінансів корпорацій у фінансовій системі України показано на рис. 1.

Фінансова система України характеризується специфічними формами та методами фінансових відносин, які мають відповідне законодавче та організаційне забезпечення. Структуру фінансової системи пропонується розглядати за рівнями економіки. Рівень світового господарства містить міжнародні фінанси, що відображають економічні відносини держав щодо формування фондів фінансових ресурсів. В основі забезпечення фінансовими ресурсами функціонування міжнародних фінансових відносин виступають національно-державні фінанси.

Міжнародні фінанси відбивають економічні

відносини, що виникають у результаті формування фінансових ресурсів та їх розміщення й використання на заході, які відбуваються на світовому чи міждержавному рівні.

Національна фінансова система на макрорівні містить державні фінанси, обов'язкове державне страхування та фінансовий ринок. Мікрорівень фінансової системи України складається з фінансів суб'єктів господарювання.

Управління корпоративними фінансами слід розглядати як систему взаємопов'язаних елементів, що містить зовнішній та внутрішній блоки, структуру і процеси управління. Під системою розуміється упорядкована сукупність елементів, між якими існують певні взаємозв'язки. Виділення та побудова системи здійснюються таким чином: встановлюється ціль, визначається функція, яка забезпечує досягнення цієї цілі, а потім створюється структура, що забезпечує виконання функції.

Під структурою розуміють сукупність функціональних елементів та їх відносин, необхідних і достатніх для досягнення системою певних цілей. Функція системи є її властивість в динаміці, що приводить до досягнення цілей.

Система управління – це комплексна система, яка заснована на визначенні та реалізації цілей підприємства за допомогою певних інструментів та з урахуванням впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. При цьому управління розглядається не тільки як певна структура, а й як процес, необхідний для досягнення цілей та завдань підприємства. Система управління має такі входи: ціль, яка може бути встановлена за допомогою аналізу зовнішнього середовища, а також ресурси, необхідні для функціонування системи (людські, технічні та фінансові), які отримуються за допомогою даних аналізу внутрішнього середовища. Виходами системи є звітна інформація про досягнення встановленої цілі. Функцією системи управління є процес розробки стратегії, спрямований на досягнення встановленої цілі. Функціонування системи виявляється в її переході з одного стану в інший або в збереженні будь-якого стану впродовж деякого проміжку часу.

Метою використання системи управління корпоративними фінансами є визначення місій та цілей, розробка і забезпечення виконання певних функцій як інструментів забезпечення стратегічних та тактичних цілей діяльності корпоративних підприємств, що є основою для забезпечення його конкурентоспроможного існування в середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Структурно-функціональна модель системи управління фінансами корпорації (рис. 2) складається з двох взаємопов'язаних підсистем: керуючої та керованої.

Керуюча підсистема відображає вплив зовнішнього середовища (державне регулювання, механізми ринкового контролю, ресурси та інформація) на апарат управління корпорацією та її звітність перед вищою системою.

Розглянемо зовнішні елементи системи управління корпоративними фінансами.

Насамперед корпоративне управління здійснюється на рівні державних органів, які створюють норми і правила корпоративного контролю, визначають відповідальність суб'єктів корпоративного бізнесу. Тому державне регулювання є важливим зовнішнім

елементом корпоративного управління. Другим важливим зовнішнім елементом є механізм ринкового контролю. Очевидно, що управління, його дієвість визначається досягненням певного соціально-економічного статусу корпоративного підприємства. Для власників важливим наслідком корпоративного управління є отримання частини прибутку, підвищення курсової ціни акцій корпорації. Тому для корпоративного управління значну роль відіграють ринки продукції, а також фінансові ринки. Ринки продукції є чіткими індикаторами правильності корпоративної стратегії і тактики фірми і приводять до ліквідації неефективно діючих структур. Фінансові ринки відповідно є показниками через котирування корпоративних цінних паперів стану корпорації. Наявність фінансових ринків дає змогу власникам корпоративних прав продати їх у разі неефективного корпоративного управління. Зрозуміло, що такий захід є останнім, і він використовується, як правило, у тому разі, коли власник випробував інші методи впливу на корпоративний менеджмент.

Третім важливим елементом зовнішнього впливу на апарат управління можна вважати громадські організації, засоби масової інформації, які впливають на корпоративну стратегію й тактику. Існує досить розвинена система захисту інвесторів-акціонерів, яка, крім державних органів, репрезентована громадськими організаціями, що здійснюють певний нагляд за розвитком корпоративного сектору, впливають на прийняття рішень, особливо через засоби масової інформації. Корпоративна стратегія та культура корпорацій знаходять своє відображення на сторінках преси і телебачення, дають досить часто орієнтири власникам корпоративних прав для здійснення ними відповідних дій щодо цінних паперів: збирати органи управління чи якось впливати на їх роботу, проводити інші заходи, спрямовані на забезпечення своїх корпоративних прав.

Апарат управління корпорацією звітує перед вищою системою (державою або головною компанією, якщо мова йде про корпорацію, що входить до складу іншого підприємства).

Керована підсистема містить структуру, ціль та функції ефективного управління корпоративними фінансами.

Ціллю управління корпоративними фінансами є побудова ефективної системи управління, що спрямована на досягнення стратегічних та тактичних цілей діяльності корпорації.

До основних функцій належать: забезпечення формування капіталу корпорації; розподіл капіталу корпорації.

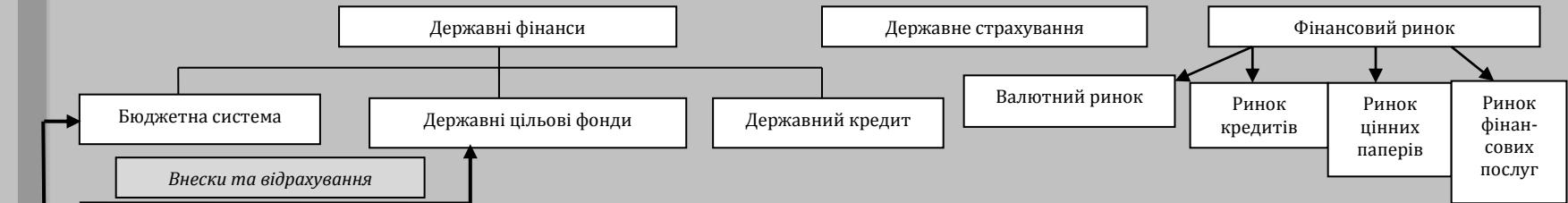
Значна частина функцій є спільними для підприємств будь-яких організаційно-правових форм і вони, відповідно, здійснюються і вдосконалюються однаковими методами. Водночас вироблення ефективної дивідендної політики є винятково функцією акціонерних товариств, а інвестиційна політика має суттєві відмінності щодо забезпечення інвестиційної привабливості та джерел фінансування інвестиційних програм, визначення вартості капіталу інвестиційних проектів.

РІВЕНЬ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

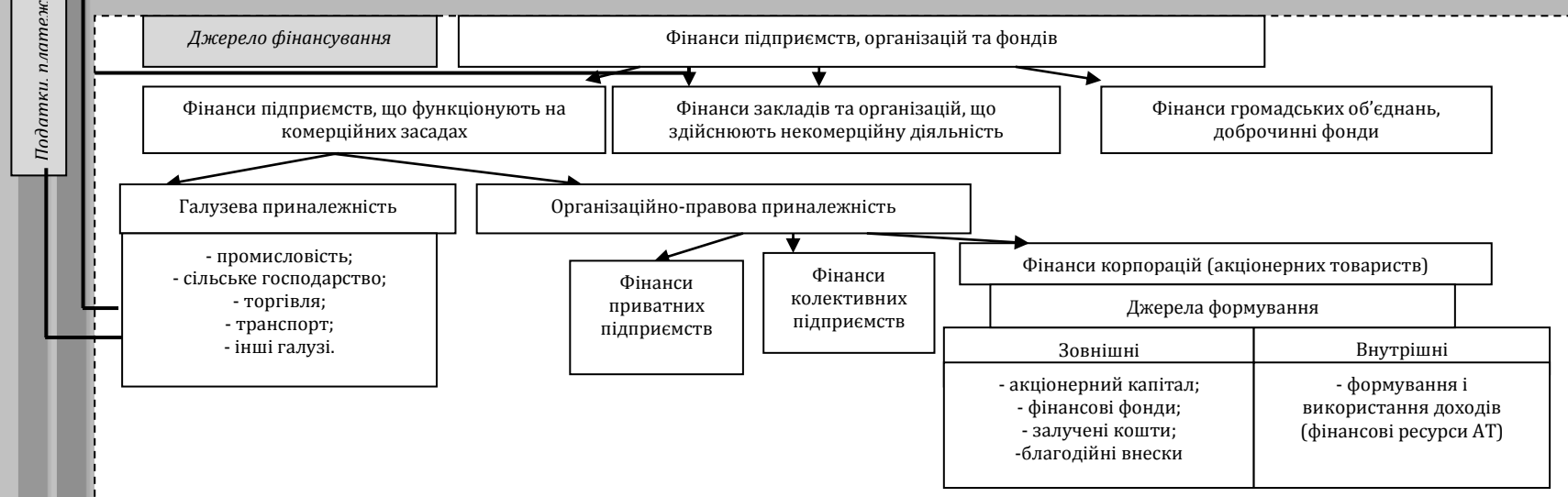
Міжнародні фінанси

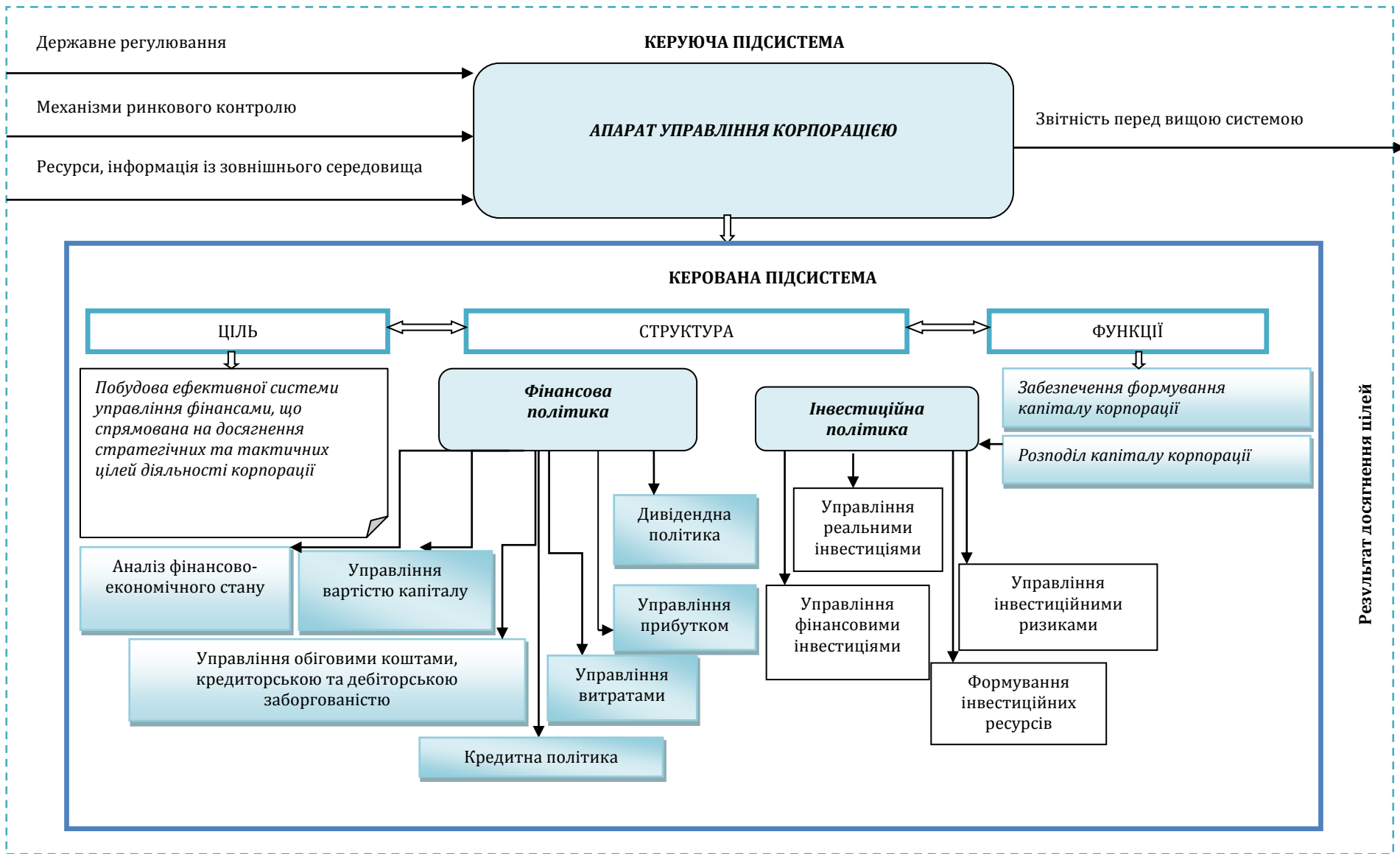
ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ

МАКРОРІВЕНЬ

МІКРОРІВЕНЬ

Формування інвестиційної політики за окремими аспектами фінансової діяльності корпорації має багаторівневий характер. Стратегічний підхід до формування інвестиційної політики корпорації відіграє значну роль у забезпеченні ефективного розвитку підприємства. Ця роль полягає в наступному:

- забезпечення механізму реалізації довгострокових загальних і інвестиційних цілей майбутнього економічного і соціального розвитку підприємства загалом й окремих його структурних одиниць;
- можливість реально оцінити інвестиційні можливості підприємства, забезпечити максимальне використання його внутрішнього інвестиційного потенціалу і можливість активного маневрування інвестиційними ресурсами;
- швидка реалізація нових перспективних інвестиційних спроможностей, що виникають у процесі динамічних змін факторів зовнішнього інвестиційного середовища.
- урахування заздалегідь можливих варіацій розвитку неконтрольованих підприємством факторів зовнішнього інвестиційного середовища і можливість звести до мінімуму їхні негативні наслідки для діяльності підприємства;
- відображення порівняльних переваг інвестиційної політики підприємства в зіставленні з його конкурентами;
- забезпечення посилення взаємозв'язку стратегічного, поточного й оперативного управління інвестиційною діяльністю підприємства;
- формування значення основних критеріальних оцінок вибору реальних інвестиційних проектів і фінансових інструментів інвестування.

Стратегічне управління інвестиційною політикою корпорації має цільовий характер, тобто передбачає постановку та досягнення певних цілей. Воно є засобом підвищення ефективності інвестиційної політики в перспективі, її координації та контролю, а також базою для прийняття управлінських рішень на всіх стадіях інвестиційного процесу.

Дивідендна політика виявляє суттєвий вплив на становище компанії на ринку капіталу, а саме - на динаміку ціни його акцій. Дивіденди становлять грошовий дохід акціонерів і у визначальному ступені «надають інформацію» про те, що комерційна організація, в акції якої вони вклали свої кошти, працює успішно. Дивідендна політика - це концептуальний підхід та система практичних дій до формування фонду виплати дивідендів, які забезпечують оптимізацію пропорцій між частинами чистого прибутку: тієї, що споживається, і тієї, що капіталізується, з метою максимізації добробуту власників акцій і забезпечення

високого рейтингу компанії на фондовому ринку.

Метою дивідендної політики є встановлення оптимальних пропорцій між поточним споживанням приватних власниками і майбутнім її зростанням, що максимізує ринкову вартість компанії та забезпечує її стратегічний розвиток. Ефективний механізм визначення ефективної дивідендної політики дозволить корпораціям: забезпечувати збільшення доходів акціонерів; урахувати інтереси власників дрібних і великих пакетів акцій; забезпечувати необхідний баланс між споживанням у вигляді дивідендів і інноваційним розвитком; підвищувати інвестиційну привабливість підприємства для потенційних інвесторів.

Створення умов для розвитку економіки України залежить від ефективності діяльності корпоративних структур. На сучасному етапі розвитку економіки країни важливим є формування вітчизняної моделі корпоративного управління, яка буде вдосконалюватися із зростанням ролі акціонерних товариств і базуватися на залученні, ефективному використанні та управлінні фінансами українських корпорацій.

Запропонована в статті структурно-функціональна модель системи управління корпоративними фінансами є першим кроком до формування моделі корпоративного управління сучасної економіки нашої країни. Саме фінанси відіграють важливу роль у відтворювальному процесі та його регулюванні, розподілі коштів за напрямками їх використання, стимулюють розвиток господарської діяльності та підвищення її ефективності і дозволяють контролювати фінансовий стан корпоративних підприємств.

Наведена модель дозволить корпораціям організувати, вдосконалювати та контролювати свою діяльність з огляду на взаємопов'язані складові - фінансову та інвестиційну політику, а також мінімізувати можливі ризики при формуванні та розподілі капіталу. Взаємозв'язок між зовнішнім та внутрішнім середовищем корпорації відіграє важливу роль у розвитку корпоративних підприємств, оскільки є засобом обміну інформацією, механізмом ринкового контролю та суб'єктом державного регулювання, що забезпечує підприємству найважливіші елементи ринкового середовища - маневровість власного капіталу, інформаційне оточення та комунікації.

Таким чином, розв'язуючи задачу сполучення інвестиційних, фінансових та операційних можливостей, оптимізуючи програму інвестицій, корпорація забезпечує мінімізацію інвестиційних ризиків, максимізацію прибутку, досягнення фінансової стійкості та платоспроможності, ефективний інвестиційний режим, який сприяє її економічному розвитку.

Список літератури

1. Бланк И. А. Управление денежными потоками / И. А. Бланк. - К. : Ника-центр, 2002. - 576 с.
2. Брейли Р. Принципы корпоративных финансов / Р. Брейли, С. Майерс: Пер. с англ. - М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 1997. - 1120 с.
3. Брігхем Е. Ф. Основи фінансового менеджменту / Е. Ф. Брігхем. - К. : КП «Вазак». Видавництво «Молодь», 1997. - 1002 с.
4. Грідчина М. В. Управління фінансами акціонерних товариств / М. В. Грідчина. - К. : А. С. К., 2005. - 384 с.
5. Деева Н. М. Управління корпоративними фінансами / Н. М. Деева, В. Я. Олійник. - К. : Центр учбової літератури, 2007. - 200 с.
6. Євтушевський В. А. Корпоративне управління / В. А. Євтушевський. - К. : Знання, 2006. - 406 с.
7. Суторміна В. М. Фінанси зарубіжних корпорацій / В. М. Суторміна. - К. : КНЕУ, 2004. - 566 с.
8. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання / О. О. Терещенко. - К. : КНЕУ, 2003. - 554 с.

РЕЗЮМЕ

Селивёрстова Людмила

Структурно-функциональная модель системы управления финансами корпораций

В статье рассматривается управление финансами корпораций через построение системы взаимосвязанных элементов, включающей внешний и внутренний блоки, структуру и процессы управления. Такая система управления корпоративными финансами позволит проанализировать финансовую деятельность корпораций и определить основные факторы, вызывающие кризисные явления в деятельности этих структур, определить показатели ее эффективности.

RESUME

Seliverstova Lyudmyla

Structural-functional model of system management of corporate finance

In the article there has been done a review of corporate finances through the construction of a system of interrelated elements, including external and internal units, structure and management processes. Such a system of corporate finance will allow to analyze the financial activities of corporations and to identify the main factors that cause the crisis in the activities of these structures, and to identify indicators of effectiveness of corporate structures.

Стаття надійшла до редакції 28.02.2013 р.